

Småland

M. 9274: 1-26.

Handbööds hd., Uppördinge hd
Kräkemåla sw., Måghults sw.

Uppl. av
Carl Viking
Füräkva, Kräkemåla

Uppgifter om upptecknaren o. sagsmännen. s. 1-2.

Arsväxtens gud "Frö."

s. 3.

Njärsträd.

s. 3.

Fjäll.

s. 3-4.

Julset, - ristningar o. slagor i kors u. bordet.
(I.W.F. 34)

s. 4.

Kampastenar.

s. 4.

Inborrad silverpeng i fähusträskeln

s. 4.

Flygrönn.

s. 4-5.

Leda kon motsols 3 ggr. kring en jordfast sten. s. 5.
för att kon skulle bli i hals.

Tidbat o. vändrot.

s. 5.

Tydar av orren.

s. 6.

Odenssvala, - en sällsynt fågel - svart storke.

s. 6.

Oden.

s. 6-7.

Stjärnor.

(H. G. 15.)

s. 7-8.

Färm tillverkning förr.

s. 9-10.

Ims den Wallunder.

s. 10-12.

Offer- och hälsokälla.

{ s. 12-13.
s. 19.

Vissa märken u. vären.

s. 13-14.

Martin Luther o. Dr. Faust.

s. 15-16.

Fälja sig till den Onde.

s. 17.

Ta styrkan från andens hästar.

s. 17-18.

Nils Dache.

s. 18, 19

Vättar o. vittor.

s. 20.

Om klockaren, som eldade upp helgonbilderna.

s. 20-22.

Sjukdomar o. bot.

s. 22-26.

Meddelarens namn och adr:

Carl; Viking. Född den 13/9 ~1874. i byn "Krokshult" "Ålghults-socken" Kronobergs-län. Inflyttad till "Kråksmåla-socken" "Kalmar-län" 1920. Nuvarande adr: Furåkra ors "Kråksmåla."

Iagesmännens namn, födelseår och födeläroort
(om år och ort kuna uppgivna) jämte deras nuvarande adr:

№1. Fru Josefine, Johansson. Född i "Vena-socken" den 31/3 -1865. Nuvarande adr: "Kråksmåla."

№2. Svart ö Knickeriagaren Carl; Johansson. Född i byn "Sjöghult" "Vena" socken, Kalmar-län. den 18/2 1865. "Fredriksfors" Kråksmåla.

№3. F.d. Lanbruk: Isak; Jonsson. Född i "Björkebo" "Ålghultssocken" den 28/1 -1822. Död i "Krokshult" den 27/10 1889. i "Ålghultssocken".

№4. Torparen Elof; Olosson född omkring 1886 i "Röbonäs" under gården "Ekenäs" "Bäckebo"-socken "Kalmar-län". adr: "Röbonäs." ors Vackerslåkh.

№5. F.d. Ranbruk: Nils, Jonsson. Född i "Björkebo" "Ålghultssocken" 1811. Död sammastädas omkring 1872.

№6. Gustav; Adolf; Räck. född 1846. den 6/11 värdes å Ålderdomshemmet i "Kråksmåla."

№7. Fru Anna; Theolinda Graxsau. Född i "Krokshult" den 9/12 1860. Nuvarande adr: "Bräckebo" ors "Åsberga"

№ 8. Skoliansföreståndareen "Karl, Sabelström.
Född i "Nässjö" 1870. Nuvarande adr: Kräksmåla.

№ 9. Målarmästar "Carl, Conrad, Vindahl." Född
i "Kräksmåla (Skövde) 5/8-1862. nuvarande adr.:
"Kräksmåla."

№ 10. Jungfruw Anna, Nilsson. Född i "Fagsta-
skog, Älghults-socken" 1831. Död i "Älghults-
by" 1915.

№ 11. Fru Anna, Gamberg. Född den 6/6 1864. nu-
varande adr: "Björnhagen." Kräksmåla.

№ 12. Lantbruk. Frans, August, Karlsau. Född i byn
"Lindshult" Kräksmåla-socken. Kalmar-läne den
2/12 ~ 1854. Nuvarande adr: "Lindshult" Kräksmåla

№ 13. "Jordegumman" "Kina, Liva, Persdotter" Född
i "Krokshult" Älghultssocken 1826. Död has sin son
i Nordamerika för cirka 30 år sedan. Obs! Medde-
lande genom brev till släktingar i "Krokshult".

Att årsväxtens gud i hednaperiden hette "Frö".
Upp. av inflygar sagoberättelserna nr 1. Därjämte vis
Carl Viking 1932. Västernorrlands
att hon, att den gud, som stod på bron
mellan himmel och jord följande: "Bron
hette "Bifrost" = (Regnbågen.) Guden, som var
gudarnas väktare, hette "Heimdall" och hor-
met; som han blåste i; hette "Gjallarhornet."
Obs! Detta är ett tillägg till sagan, som min
mormor "Insanna; Erlanossan, berättat.
Obs! Sagoberättelserna född i "Vena" socken
har läst det i en gammal bok; hon också.
Berättelsen handlade om den "Fornvordi-
ska Söndasagan."

"Nyårsfråd." Frållades så emedan flickor-
na i gammal tid sprunna linogarn och gav
åt sina gossear på Nyårsaffan. Obs! Det var
av skor vikt åt flickau, som skulle gif-
ta sig; kunde spinna och väva väl, ty i gam-
mal tid måste man tillverka sina man-
ufakturor i hemmen; det fanns ej då
fabriker. Flickau ville visa, att hon var
ain sak utan i ovannämnda.

Sagemannen nr 2. Inflygar, att i "Vena" kyrka
i gammal tid förkramnik "Min dotter vill
i år manna". Fadern steg jämt sin dotter ut
på kyrkogången och sade högt nända ord.
Obs! Var del nigan runt man, som reflekterade
å anbuden, så steg han ut ur kyrkobänken
och bugade sig mot flickau och hennes fader.
Var mannen att anse, som ett gott parti, då
med flickan och hennes fader bugade; som ett
svar; Obs! Men mottags ej anbuden lämna-
des hälsningen obesvarad! Alltså är väl kyr-
sorti:

FOLKMINNESSARKIET
TILL SVERIGE

krogången (ej kyrkovallen) det rättarbe, fast
sagesmannen "Carl, Jonsson." "Göderhult" "Hög-
hult" berättat så för mig.

Och! Att "ristefjugar och slagor" lades under
stora bordet å kors i mycket gammal tid
var allmänt här i örkerna; det har många
gamla antalat då jag var i skolåldern.

Och! Det gjordes på julafoten efter mörk-
rebs interall; och så breddes julkalmen på
— golvet.

Och! Vi hade en lyfkes eller kampasten på
en stor brant häll å "Högkullabackarna"
å "Tjörkhults" ägor. När vi vora vid den
s. k. "Dansareskenen" å sagade oss bryka-
de vi gå och lyfta. Men stenen var av
allt ifrån "håhufäste" på så vi klände sän-
der linagrarna ibland. Detta förföljde våra
husbänder. De välde stenen utför branten
i en djups mosse; där ligget han ännu;
Då började "Jubbatinga" lyfta på kvarn-
stenen. Sagesmannen № 2. Om talade, att
i "Tjörkhult" Vena rocken, hade vi en kampa-
sten vi "Lill Krons" går, som "vi lå i lyfke
— på.

Allt krapuren om värren drivets över rön-
ne, som fällts eller piskats med rönnslaga
har ej förekunnit här. Och! Men sages-
mannen № 3. berättar för mig, då jag var barn,
att man lade en "Inborrad kölspäng i fä-
husfröshelen å läppen halek mā" en röne-
plugg; alla "Fiskeskraft" skulle vara av
räon. Dåm fradde allt rönn (helik Flug-
räon botade och skyddade mot froldam.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

No 1. Kvist av "Södbast". Bär.
ej förvärlas med "Trästé", samma
enkla, avvarta bär!

(missvitande 25)

M. 9274:5a.

No 2. "Vänderof." Obs! Båda
teckningarna mycket
förminskade.

Beträffar man äldre gårdar så finnes vanligen å gärdsplanen en orde i vilken inympats pärön; men säkert är, att i ladugårdens närhet finnes en råna. Gamla tillverkade gårna sina exekraft av rönnträ. Så mycket har jag hört av gamla, att dom f. o. m. i vår tid anser rånen för lyckobringande. — Sagesberättelsen skan № 1. antalar att i "Vena" socken brukades i hemmas barndom leda kon "Moopols" 3 gånger kring en jordfast sten "Roasteven." Detta för att han skulle beliva "Tidd" = (Ykalv.) Obs! Min fader, sagesmannen № 3. Omställd och låt mig se följande, som man skulle geva åt han innan han leddes till "Tjurs." Något av ett skinn efter en "Tomtaröök" = (Ringorm) häller till vid godsetabackarna invid ladugårdar och ömsar skinn på vären. Så liket bark av en buske, som kallas "tidbast" är något giftig och har röda bär, ett större bär alltid sammawäxt med ett mindre. Jag har blott sett en sådan buske i en äng i "Krokshult." Så roten av en vilt växande baljväxt, som kallas "Vänderot." Detta var ett beprövat medel mot kans oprukkbart. Jagrecknar av "Tidbast" och "vänderot." Med den ^{höga} kännedam, som Ni säkert äger i botanik, skulle det vara intressant om jag finge veta deras verkliga namn och till vilken klass(eller rättare klasser) Carl von Linné härför dessa växter. Obs! Levande exemplar kan jag ej skaffa förr än till kommande eftersommar t. ex. i juli månad. Obs! I byn "Blöfskog" i "Algulps" socken finnes en buske "Tidbast"; denna växt är sällsynt här i orperna..

Obs! Att en stor fjäder = (Gammal o. k. speltrupp)

gökt!

kallas "Tjäderkungen" var ej så vanligt bland skyttar i min barndom; men namnet "Kung Arre" i samband med fjugandedag Knut är helt okänt här i orperna. Men de gamla späddde vintrens ankomst genom orden. Det hette nämligen så: "Så långt orren kutter före gamla "Michaelsmässan" d. v. s. 29de sept. så långt kommer det snö före jul." Likaså om "Ivinamjälken" var sköflik då blev det hård vinter, men var han släkt och blank blev det blidvinter.

Det finnes en mycket sällsynt fågel, som heter "Odensvala". Sagesmannen № 4. har skjutit en vid sjön "Mlqunnen". "Jag har sett "Odensvalan" i hans hem; den var flängd och uppstoppad. Jag har sett 2 exemplar levande flyga över "Mlqunnen". Det är 16 år sedan. Det är underliga fåglar. De är mycket rädda. De har kräpp så stor som en mörknall, men vingar så stora att han mätte cirka 30 km mellan vingspetsarna. Sagesmannen № 2. säger, att i "Vena"-socken är en sjö, som heter "Jillaren," där synes noga par "Odensvalor."

"Oden" säges haft ^{*} 6 djur enligt sagesberätterskan № 1. Först en åkhalad häst, som hette "Gleipnar." Han sprang likalika i luften och på vatten, som på land. Nödig var den hästen förlit. På den red "Oden" när han jagade troll. Så hade "Oden" 2 hundar; den ene var grav i målet, den andre finmält; de hördes näst på klara höstmorgnar före solens uppgång. Så hade "Oden" 2 korpar. Den ene hette "Hugim" den andre hette "Morumin." De sutta en vardera på "Odens" arlar; men ibland

* Obs! Till "Odens" djur räknas galten som slaktades på aftonen, men var (sönd) hel på morgonen.

flägo de ut i vida världen; sen vände de åter och visade "Odin" i öronen vad de hört och sett. "Odens" kungaborg heter "Vallhall." Det var ett väldigt slott. Där var mer än 100 dörrar, som var så breda att 6 man kunde sida i bredd genast varje dörr. När de sårade krigarna kom de läkkesåren på en natt, så fägnades krigarna med fläsket av engalzam slaktades varje ~~söndag~~ afton, men var levande och hel varje morgon. Sen fingo de dricka *"Majöd" ur silverbeslagna horn; det inskänktes av vackra flickor, som hette "Valkyror." Obs! Så långt efter sagoberättelserna.

Obs! I dag den 27/2 var jag i mina samlingar, som är rätt skora, och såkte efter noter till ett orgelstycke ur "Beethoven", som jag ønskade spela på min orgel; då fann jag ett gammal blad, som bestryker sägningen om leden "Bifrost" och "Vallhall." Det lyder så: "När rider rike "Ring" över "Bifrost", svicktar för bördan bågiga bron. Upp springa "Vallhalls" valvdörrar vid; "Höarnas" händer hänger i hans."

Vad sjärnorna beträffar så känner jag dem till namnet, men vet ej något där om, mer än att man här skundam kallar de "Tre vise männen" för "Jakobestav." Jag tycker det sista namnet är bläst. Hovru har legenden kunnat dricka skrif uppsättat allt de "Tre män" vara 3? Det heter fydter vid namn: Melchior, Kas-ligt" När Jesus var född i "Bethlehem" i Judeum, i par och föd- kaning Herodis tid, då komma vise män från österlandet o.s.v. Mat: evgi: 1. kap: 1. v. Obs! Vår kyrkoherde "S. Häkansson" sade då jag frågade; allt det är en gam-

* "Majöd en stark alkoholhaltig dryck bryggd på malt, humla och mycket hamng.

med tradition, som räknar veriktig fakta åt de
vora 3. Vad "Vinterbröta" (Hjärnegatan) beträffar,
så saade sagemanneu № 5. att man i henne kunde
läsa hurundan den skundande vintren blev. Var
"Vinterbröta" lång, jämn och klar, så blev
det skräng vinter med mycket snö. Var den
måll och syntes blott fläckvis blev det blid
vinter och askadig. Man börjar läsa från
Norr och går åt Söder. Läsningen skall före-
tagas 3 dygn för och 3 dygn efter "Olsmästare"
d.v.s. den 29de juli. Ols! Sedan missviser "Vin-
terbröta". Paralellt med "Vinterbröta" går "Kring-
grenen." På den läser man, vid samma tid kom-
mande års akörd. "Kringgrenen" är mindre och
går till venster om "Vinterbröta", räknat från
Norr och åt Söder. Ni "Kringgrenen" jämn och
vacker, samt går på himlau alvet ned nädra
ändan ner till skogskanten, då blir det gyn-
nigt år; men är den blott fläckvis då blir
det medelmäktigt. Saknas den hellå då blir det
svår forka med åfföljande missväxt.

Sagemanneu № 6. är född på ett korps
under byn "Thorshult" "Kråksmåla" soekra.
Jag frågade hanam, som är uppfodd in-
vid "Allgunnen" om han hört gamla säga
att Allgunnen var en helig sjä. Det har han
hört allt i urminnes tid upprades vid "galhar-
na"; (undervallens klipor) vid "Härkanäsa
udde"; men om mågan Endinna i nämnda
sjä visste han ej. Men allt där håller
sej "Näckar" och "Elvaflickor" å annan
läighet, då har bå ja å andra sikh za-
de den gamle kärngubben.

Traditioner om gammal primitiv järnfullverkning finns; därav vittnar de många s.k. "Sinersquokullarna" här i orperna. I min födelseby "Krokshult" finnes en i "Västregårdens" Fåramark, en i "Kahagen" vid d.s.k. "Ödelyckan" (Troligen en färgåsen, mindre åker sen heden hös.) finnes en. I den s.k. "Vermarken" vid "Krafflösabäcken" finnes 2 kullar. Här å byn "Lindshults" ägor finnes en vid "Lindshultsbäck" ~~bäck~~ och en längre bort å "Björnhagen" full. De två sistnämnda tillhör "Kråksmåla"-socken. Av de två kullar, som är i "Krokshults" "Vermark" ligger 1 = $1\frac{1}{2}$ kilo m. från kullarna i "Uvasjöman" små, öde åkerlappar med små runda, mossbevuxna ~~stenrösen~~. Härav drager jag den slutsatzen; att där bött människor i fordnas dager. Väl ligger byn "Krokshult" mindst $\frac{1}{4}$ mil från "Uvasjömon"; men jag sköder mina antaganden på de utsagor, som sagevännen nr 3. och nr 5. lämnat åt mig i min barndom. Obs! nogga följande! Varje "Sinersquokulle" har varit ett primitivt järnverk. I första försöken, att erhålla järn, grävdes en stor grop i kullen. Så tog man s.k. "Myrmalm" ur bäckarna och blandade varvats med fräskol. Obs! (Fullverking mycket gammal,) jag främmer om tex en kamming med namnet "Erik Kolleranna". — Så "Spybbade" man det hela med jord. Holen anhändes över i högens topp. När det brunnit alur, med fullhjälp från "Luftgluggar"; så pickts en "Säcka" dåligt järn i gropens bottnen. Härmed var man ej nöjd. "Nöden är uppfinningens moder." Man uppfann då enkla "blåslålgar", som dragas för hand natt och dag. En öppning gjordes nedest i gropen; så det rinnande heta

grop!

järnet flöt ut i sand, som formats så att man fick s. k. "Tackjärnsskänger". Detta järn var så gott att det lät sig smidas. Obs! Men bättre måste det bliva. Då inkallades s. k. "Vallansmeder" från "Holland". De var "Smytare i konsten". Då murade man vid starka vattenfall riggar, som försågas med stora "blåsbålgar", sam drevs ned vattenkraft. Dessa järnberik kallades "Osmundsbruk". Yttre havarna hette "Osmundare." Ur dessa bruk utvecklade sig under hundra d. s. "Marginsbruket", med sina "Hängjärnssmedjor. T. ex "Skarskuis" i "Lenthovda"-socken och "Orrefors" i "Kelleberga"-socken. m. f. Obs! Råda i "Kronobergs-län": Till dessa bruk upphäggs järnmalin från bottnen av våra insjöar. Obs! Beskrivning om malmapphagning ur sjöarna, jämte teknningar på de primitiva verktygen, på begäran av meddelarene. Obs! Dessa järnbruks ära nu rivna!"

Ett saga om en skicklig smed från "Hedenhös."

Mot halvstyver, sagoberätteskatt nr 7. har omhalat följande. "För mycket långt tillbaka fanns en väldigt skyr guld och svärdsmed med namnet "Wallunder." Sådana skickliga svärdsmeder säger sagessmannen nr 2. fado i lika hög kunst som konungen, så att de önskade en konungs dotter till hustru fick ingen kränka deras rätt. Detta därfor att allt landets väl eller ve beröde till stor del på att äga goda svärd. "Wallunder" härdade spetsen av sina svärd i

"Efter." Det var trotsigen något hemligt gift, som blanda des i "härdevattnet" sy den, som varf sättrad av ett sådant svärd, han var hemfallen åt döden. Sagoberätterskan säger vidare att han hört, att det svärd som "Friki of Skarke" bar, var smitt av "Walluunder." Det var ett gammalt släktsvär, och det bästa svärd i Norden. En annan krigare "Anganfir" ägde ett sådant svärd, med det döda han en ung man, som hette "Hjalmar Hugfull". De duellerade på en ö i sjön "Prolmen" i Småland. Och! Det var i hednisktiden! Det svärd, som "Friki of Skarke" ärvt var beställt av en av "Friki ofs" förfäder. Han skulle rå på en vikingahävding, som var mäktig. Hävdingen hade förfrollat sig. Han satte i en väldig stor jordkulle i sitt beckade vikingaskepp med allt sitt rövade guld i sin båt. Den krigaren, som hade det goda svärdet gick in i kullen och "kläv", i ete hugg, brottet "mitt itu." Bland de många dyrbartekter han vann var en yttershjärtfull armring av guld i högt konstnärligt arbete. Ringen vägde 3 "markar" ungefär 1 kilo och 3 hektar. Denna armring skänkte "Friki of", som fått den i arv, till sin flicka, som hette "Ingeborg den Fagra". En drottning skal ringen från "Ingeborg"; men "Friki of" tog den åker från drottningen. — Och! En konung ville ha "Walluunder till" "Havsmed", men han vägrade. På konungens begäran blev "Walluunder" tillflängatagen och hans "Hälkor" avskurna, så han fick ga på kryckor. Grannen låt byga en smides och guldmedsverkstad på en holme i en sjö. Dik satte han "Walluunder" för han ej skulle rymma

zorni.

upan smida goda svärd m.m. åt konungen och hans man. Men "Wallunder" färkhe hämmas. Kronungen hade 2 söner och en fager dotter. De rodde ibland till än. Konungens dotter blev havandes till sammans med "Wallunder". Kungs-sönerna mördade han och nedgrävde deras kroppar i jorden under bälgen i smedjan, men först avskar han kungsänernas huvudskålar; den han beslag med guld och sände dem, som dryckeskärb, till kungen; sam tacksam mottag gavau. Man sökte överallt efter kungens läner, men funna dem icke. Under siden smidde sig "Wallunder" till par "Kunstgjorda vingar". Så skickade han bud på konungen och hans man. När de anlände höll han från en klippa, till konungen följande tal. "Konung! Din dotter har friviligt blivit min maka; det barn, som han föder inam kungaborgen skall du uppfostra, sam en konung anstyr, antingen det bliver en son eller dotter". Sedan följaude poem. "Gack du till smedjan, den du mig byggde, där ser du bälgen bestänkt av blod! Och anar ej väl ditt fadershjärta var dessa skålar i fördit sultik, sam du och dina har druckit ur? Det är din söners huvudskålar." Därpå höjde sig "Wallunder" på sina kunstgjorde vingar och flög bort. Så långt efter sagoberättelserna.

skrav № 2.

Verklighets sägen om en offer och halsokälla.

Sagessmannen № 2. har berättat följande.

Fort!

"Lönnéberga"-socken ligger till största delen i "Kalmar-län"; men med en liten del i "Jönköping-län". En fjärdingsväg från "Lönnéberga" järnvägsstation ligger i "Rösslesebo" hälla, som bär namn efter gården "Rösslesebo". Vid denna hälla, som hälles helig, samlades på midsommar afton mycket folk i solvargången. Sjuka hördes dit. Alla dricka av vatten. Fästfolk växlade ringar i allmenhetens åsyn; de gav varandra löppen och dracka av vattnet. Sjuka lade silverslantar i källan även smärre smycken av silver och avgav löppen. Flickorna, de giftasvarta, lekte "Skymndan". De sökte gömma sig bland buskarna. Pojkarna sökte efter dem. Det var givekvis eftersom att få träffa "på sin man hand" den flicka som var deras kärasha, eller skiftha med bekantskap. Man födde mat och brännvin med sig i myckenhet; men ingen var berusad; man måste vara ordentlig, sysselnöjd och ansägs i folktron helig. Tagesmannen, som för ett par år sedan reste i bil genom orten, hörde sägas, att ånnu händer, att sjuka i svag offrar i källan och dricker av hennas vatten.

Gamla kornmärken från "Algutts-socken" och nägränsande orter.

Det "fyradiiga" kornet skulle sis i 7-de "Vecka" d.v.s. med början den 25 maj, som bär namnet "Urban." De gamla saade: "Urban" sist, kommer sommaren visst. Della om våren varit kall och kule. "Lacken" ^{gott}

(spindeln) skulle hava snärjt "Åkerjora". S.v.s.
 Det skulle vara spindelvåvstrådak härs och
 hvärs på åkern. Så skulle ekelövet vara så
 pass utväxt; att det skyldte "Annarsduvan". =
 (En vild duva, som läter höra sitt fo, fo, fo, fo,
 om våren). Min fader, sagemanne m. s. Sade
 att kornet i säcken och den "Rällia åkerjora"
 skulle hava samma lukt = (odör.) Annarsbar
 den gamle hedersgubben in sitt korn sägan-
 des "Jöra behöver ett par das värme te, inna
 ha blis fjänlier te å sis." Får tog ur åkern en
 hand full av jord, andra handen full av
 korn ur säcken och lukta sampaligt på
 båda. Sam i redan insända uppsbeckning-
 ar beskrivet är om "Kornblökt" m. m. förbi-
 går jag här desamma. "Tvåradigt" korn så-
 des i 5de vecke. S.v.s med början av den 8de ju-
 ni. Obs! I 6de "vecke" sättes inget. Den veckan kal-
 lades för "Lorveckan" = (Ögräsheckan.) Lin bor-
 de sis den 20^{maj}; som bär namnet "Karolina".
 En flicka, med skort hår, skulle dra "Fjär-
 jeskroket" = (Ett verktyg varmed jorden klipades
 i lagom schickh för spridandekan linfröet för
 hand.) Härst, som annars bars uppåt, skul-
 le häンga lösh efters ryggen. Obs! Det var viktigt
 få fallt i en flicka med skort hår; så var man
 visat på att få långt, vackert lin till hösten.
 8de "vecke" regn var skorligen fruktkat. De gam-
 le sade: "Så djupt, som åkkenevecke regn
 går i jöra, så djupt går messammarskotka;"
 sole "Middaammarskotka" är verkligen allt fruk-
 ka för landmannen. Obs! Uppförlig beskrivning
 om gammalt jordbruk och beckningar i dikt-
 hörande redskap; fås gärna av meddelare.

sorte!

En saga om Doktor "Martin Luther" och Doktor "Faust."

När jag i 17 års åldern arbetade hos en bror till sagesberättarkon nr 10. så omtalade han följaende, som han läst i en gammal Godlig bok om "Luther." Obs! "Anna, Nilsson" var en varmt Godfruktig kvinna, så jag satte fram till henne as mch. Savor.

Den redlige Gudsmannen "Luther" hade b.a. hört att påven i sitt residens "Vatikanen" hade billelu till fotapall och en 3-dubbel guldkrona på huvudet. För att bli va viss därpå sökte och erhöll "Luther" audiens hos påven. När "Luther" kom in till påven, befanns det vara, som han hört antekas. Påven hade billelu till fotapall. Detta förköt salig Doktor "Luther" till den grad, att då påven räckte fram sin fot, som "Luther" skulle kyss; han fäller om "Skräcken å slet gubben å skolen, å dy gyllne krona föll å huvet på han." För förminka helgeräu blev "Luther" satt i fängelse och dömd att mista livet.

När Gudsmannen, inom fängelsemurarna, var i bön till Gud, fick han höra Doktor "Faust" fala till sig; men "Luther" såg ingen. Doktor "Faust" hände säll sig till Djävulen med både själ och kropp. Tiden var snart inne, att Lucifer kom att hämta sin frihet. "Faust" bad "Luther" jälpa sig, så "Faust" skulle på sin själ frålat, sin kropp hade han föräkt. fort.

vit till Sakan så det var inget hopp om återfående. Kunde "Luther" jälpa "Faust"; så skulle han jälpa "Luther" ur fängelset m. m. "Luther" lovade göra sitt bästa. "Då hörde "Luther"" Faust säga till sig: "Bred din kappa på jorden där du skall halsbruggas! Bred dig den ymnestree att få halsbruggas på pävens huvud; så och att du får på din kappa lagda en del guld och silverpjässar, av högt värde, från pävens skattkammare. Hå en dryck vatten i själva dödeminuten. Drick ej vatten utan kasta det över din vänstra axel och sägnär det blöft din kappa "Fräck i Rom, forkas i Wittenberg." "Luther" gjorde så i sin förmenta dödskund. Då flög "Luther" med kappa, bibel, och guldet i luften. När han var (över sjön) komliges "Medhavet", så sade Djävulen: "Kasta bilden i sjön, han blir mig för kung!" "Då svara de "Luther". Han skall bli dig dubbelt så kung." Då sade Sakan: "Går det för mig näk vi fördas med fäglaflykt?" "Nej, sade "Luther"; det skall gå som tanken. Då vart han ögonblickligen välbehållen med bilden och skatterna i Wittenberg. Skatterna använde "Luther" till att jälpa fattiga, begåvade, ynglingar till underhåll, när dom hos honom lärtill till präster. — När siden var inne, att "Faust" skulle häдан, så skrägde "Luther" honom inne i altaret i Wittenbergs Storkyrka. Det var en afton. "Luther" bad Gud om ett synligt tecken; på att "Faust" fick sin själ frälst. När "Luther" om morgonen kom, låg på altaret under växsta handens tillfinger avslitad från "Faust" och 3 droppar blad.

Och i "Luthers" "Flora Evangeliskella", som jag äger, finnes ej ett ord därum. Denne saga lyck vara incidentell med sagan om "Kellergren" och "Kokta" vid "Kassebo".

Om sann historia av sagesmannen N.E.
är följande.

I medlet av 18^{-de} århundradet fann kyrk-
väckaren i "Mållilla" kyrka i låset ett papp-
per skrivet med röd tinte av följande
lydelse. "Härmed försäger jag mig nu
och till evig tid med kropp och själ
till Djävulen, mot att han hjälper mig,
så att jag får i överflöd allt vad jag
behöver och icke behöver lida brist på nå-
got. För detta sätter jag i pants min själ
och kropp till evig tid; och har jag detta
underskrivit med mitt eget blod. Obs!
Någon namnbeckning fanns ej på pappa-
ret; men, som känk är, uppfärdas vid kon-
traktens upprättande till lika lydande, möj-
ligt är, att på det Lucifer erhållit var per-
sonens namn.

Samma sagesman har berättat om en kus-
* "Johansson", som bodde på "Hulffreds"
gård och hörde åt patron "H--". Denne kus-
ken kunde överföra genam krolldam kyr-
kan från andras hästar på sina egna;
som han hörde. En gång när väglaget
var mycket dåligt skulle "Johansson" i före-
sor höra hem varor från staden "Timmerby".
Kusken ville taqā varorna i ett lås och
garanterade "H--", att hästarna, vid hem-
komsten, ej skulle hava ett svett här.
På hemvägen varo de flera i sällskap.
Kamraterna sade åt "Johansson", att han
skulle vila, ty deras hästar varo uttröttade.
Obs! * "Johansson" sades vara { fort! "
"järnl."

"Johansson sade: "Då va skräp se hästar Ni har." Kamraterna synade "Johanssons" hästar, som varo forra; ej ens i bringan fanns en svett här. En kamrat bjöd "Johansson" på en cyk. När de rastat sade "Johansson" till dem, som tjurde på brännvinet, sith upp på mitt lass!" Han gjorde så och såg då hur secklen rann från "Johanssons" pisksnäst "Begalt som en brännvinspipa." "Nu ser du väl, sade Johansson, vilka hästar, som drager mitt lass, men bonduringarnas kamrar får dra det fram." När "Johansson" kom hem och fick se hästarna, sade han "Du har skälva fan till hjälp." Denna saga har sagemanne ^{nr} 8. hört av en gammal gubbe "Johan; Samuelsson" i "Vena" socken.

Fägner om "Nils Dracke."

Sagemanne ^{nr} 8. berättar följande.

I "Rumskulla" socken "Kalmar-län;" ligger nordost om "Ingatorps" järnvägsstation sjön "Hjorten"; som har lika klart vatten, som "Vättern." I sjön "Hjorten" ligger "Dackön". Trängen är fädd med ekpalär i vatturet, så man kan ej lägga till med båtar. Vid lågvatten syns pålarna över vattenytan. Täns mitth är fördjupning där "Dracke försökna sat sig ned sith folk. Förr cirka 80 år hittades på ön förras hede vapen; enligt uppgift av nu döde skräddaremästare "Kron."

En offerkälla där man lyft ringar m.m.

jord!

Sagesmannen № 8. Här även omfattat att i byn "Skora Kla" i "Fagerhults"-socken, "Kalmar län," ligger "Dacke borgen." I dess närhet är lägenheten "Pjömåla." Där har vid midsommarskrifts räkning ringar, drickstills vatten och offrakts. Skiljen har funnits flera gamla mynt; senast 1919 ett skillingmynt präglat 1744. Myntet innehåller dock inte "Kung Bergskrämer".

"Dackeborgens" i "Fagerhults"-socken "Kalmar län."

Sagesmannen № 9. har omfattat följande.

4. kilometer i nordlig riktning från "Fagerhults" kyrka ligger byn "Ringhult" Å denna ågor finns ruiner efter "Dackeborgens." Borgens bro tillhör en riddare från medeltiden, men innehades av "Nils Dacke" på "Gustav Wasas" tid. Sagesmannen jämte dockar "Kung Bergskrämer" har varit och besitt lämningarna av borgen. Målarmästar "Konrad Vindahl" hade funnit 2 skora kastiga spikar, som förvaras, sam ett minne hos hanam.

Obs! Obs! Enligt sagesman № 8. har det vid undersökning hittat uttrycket "Kung Orre." Betyder fördandags eller från hedenhets härlidningen är mycket omfattad, om det i den gråa forntiden funnits någon kung med det namnet. Om "kung Orre" ståt i samband med förgående dag jul och ingen här.

Eon sägen om väffar och vittor. av № 11.

Enligt sagesberättelserna finnas småvätta Andeväsen, som heter "Väffar och "Vittor." "Vittor" är motsvarande kvinnan bland oss maniskar. Dessa andeväsen kunnat ha liket varskädes. T.o.m. i en "Myr" därifrån de sända frost på den bandes åker, samhvil deras avän. "Vittor" har krekter. Det finnes folk, som sett "Vittramor" leda sin "skällek" vid hornen. "Vittramor" har röd huvud och blå blus. Hon bor gärna under lagen, ladur, i hässjegolv o.d. Den, som lyckas fånga "vittramors" "skällek", sam uppenbarar sig på "fästigar" som en grå rullande hare; Den kan myölka andras kor osynlig, så di kan trolle till sig all myölken i ett "leylag." Dom knyper sitt strumpband om "ladugårdsmyckeln" och myölkar strumpbandet till flera "Byttor" fulla med nöt, fet mjölk. Får man på ljusa dager se "Vittramor" driva sina djur unden för en "ladugård" är det bäst att skynda mot valla hem sina djur; ty vanligen blir det stark åska. Åskan kras "slå ner på den bandens djur och "Vittor" tog in. Men ära djuren på ställ, så blivade skanade av åskan.

Sägen om en knepig klockare.

Sagesmannen № 6. har omtalat följande. När han i unga år arbetade i "Reinländerna (Tyskland)" så var där en katolsk

församling. Vid midsommar hade de i sin kyrka en högtidlig fest, då de ägnade 2 helgona sin vördunad. Klockaren hade dessa helgonbilder i förvar på sitt "tider" i vedboden. På vintern var klockaren utan torvved. Huyllande "Jesuiternas" valspråk, högg han sänder och brännde bilderna; "ly åndamalet helgar med lef" hette det. När midsommar åter markades såde prästen åt klockaren att bära helgonbilderna till altaret i kyrkan, han lätade göra så. Dagen därpå gick klockaren; i läktrad förlägenhet, till prästen och såde att helgonen behagat synna. Prästen var beskökt. Han fruktrade att missa sin tjäste; och klockaren fick en välförhänt skrapa; men bättre krödlös än rådlös, tänkte klockaren. Han gjorde prästen det förslaget, att leja 2 män, som läxa sig målas och mot god betalning stoda i altaret, medan församlingen bad. Klockaren skaffade två penslar en åt sig och en åt prästen. Så köpte han färger i en affär. Färgerna blaudade han i ~~sirups~~ i skället för olja. Innan festen skulle börja på midsommardagen, var präst och klockare i faran med att målade 2 män i altaret. När dock var klart öppnades fönster och dörrar, folket strömmade in och varmen var odräglig. Folket började bedja till helgonen i altaret. Flugor och getingar, lockade av sötsakerna, gjorde uppställningar kring de förminta helgonens nässor. Då såde ett av helgonen "Hih inbill, men icke längre" och hoppas ut genom ett äpplets fönster. Helgonet s. g. följde exemplet, och så försvunna de i en sådesäker i kyrkans närhet. Menigheten var beväxt, men

forts!

men präskon hoppade icke konceptet. Han dundrade väldeliga och framhöll folks andska, som varande orsaken till helgonens försvinnande. Detta verkade bättning i högre grad än om de fåll bedja till "Fedknölärlarha" enligt sagesman nr 6.

Några recept på olika sjukdomars bålande i gammal tid. Obs! Efter nu döda rägeman!

Ath binda bort handvärk.

Den, som plågades av denna nervreflante sjukdom hade att iakthäga följande. I himmaren före solens uppståndelse uppsöka ett fruktbarande träd f. ex en em. På frädetts norra sida lossa en humstered barkremna så han satt fast med bida ändarna. Ur frädet, under barken, löskrära 3 ema spickor och med dessa peka den sjuka handen, så något blad blev vid spickorna, som noga passades in där de anlitit, under det man sade "I Fadrens, Sonens och den H. Anders namn överflyttar jag nu och för all tid min handverk på detta träd, som av mitt eget blad blivit delaktigt. Så lades barken noga tillräcka översmekades med färsok kagödael och förbands, nam ete sår.

När frädet var läkt var personen fri från all handverk, men den, som högg eller skadade frädet fick aftrat sjukdomen. Obs! Gamla sade att "Träj i vilka skit va insatt sågo vresiga, fösvärkta och mariga ut och förr dem borde man akta sig."

Ath läsa bort smärta från armbindna.

När någon varit ormbiteu, i gammal tid, hade man att iakta följande: "Först binda årväsilke ovan det skadade stället så svullnaden ej spred sig trodde man. Sedan skulle man läsa följande, som påminner om det H. paret." Joseph verkar må si jehn å Mari blåser må sin äinne, har ska varken va värk eller väinne. I Fadren, Gavens och den H. Andens manu." Också ett sätt att sunga ormgiffel ur blodet.

Aft borra in bölder.

Fick någon bölder kunde man för alltid blixa dem kvith på följande sätt. Man uppsökte en ask; skar 3 små kvistpar, så att kruvens egg var vänd åt den skrärande och ej ifrån. Så borrar man ett hål på norra sidan av en ek. Doppar fräpinna i varek från bölden, inlägger dem i hålet under uppripandet av den H. Treenighetens manu, och så läppses hålet med en kraftig plugg av "Flagränn." En sådan ek var farligt att hugga. Sagenmannen № 12. Karl ambala följande "Min fader," Karl Persson, född 1820, hade en dräng. Hert före jul 1852 akville de till "Julave" hugga en stor ek. Eken var ett borat hål. I hålet satt resterna av en ruffen fräplugg. Drängen pekade ned fingret vid pluggen och sade "Husbanne va ä dä där för ett hål?" "Då varsnade "K. Persson" hålet. Han sade "Låt du hålet va i fre, dej ska ha här såbä." Om fre dagar varit drängen full av bölder; så "Han hade nära skroket må" om inte en gubbe från "Kisebast" jälpet han å må clärdet." Efter sagenmannen № 12. —

Tack!

Mf hugga borp "Knarren."

Spundom händer, efter tungt arbete, att t.ex. en armled givit ifrån sig ett knarrande ljud, samt blir någothet och svullen. Denna åkamma kallades av de gamla "Knarren" och borts på följande sätt. Man ryckte en dörr, som stod åt norr. Dörren borde vara försedd med "Gångås". (Obs! Se följandereckning.) "Gångås" d.v.s. hela gångjärnspartiet var av frå. Jag har i min barndom sett 2 sådana dörrar.) På präskeden till en sidan dörr skulle man uträcka armen. En kvinna skulle med yra hugga på båda sidor armen; under det pratiken frågade "Vad huggar du?" Svar: "Jag huggar "Knarren" ur armen din och i präskeden in i Fadren, Jävans och den H. Andens man." Så blev man frisk.

Mf skicka en barnsängskvinnas småkor på en man.

Ytterligare tid ansågs farligt, att låta en yra sitta inhuggen i en atock, vägg o.d. Detta om man inte barnsängskvinnan fanns i grannskapet, fynda kunde han ej föda fram sitt barn. Hade nio-
gan karl gjort sig skyldig till dylikt slarv, så kunde "jordemoran" nätha på hanam "Barnfjynge". Men det gick att bota. Först måste ytan avlägsnas ur atocken eller väggen. Sedan lädes mannen på rygg å en präskel där dörren stod åt norr. Sedan avskar en kvinna "Tvälnejora" (livremmen) med en kviv, som
måste vara härdad i en blandning av
"Vädceldskol och kvinnomjölk". Sedan kniv
eller sax var nödvändig för "jordegumma" i
gott!

Gammal tid. Enligt sagoberäkterskan N:o 13.

Keru man botade "klåda" och "skabb" i
Gammal tid.

Min fader, sageman N:o 3. anhöll följande. Om någon fått "klåda" eller "skabb", så skulle man på 1^{sta} maj boda i vatten, som rann mot norr. I min faders gård i "Krokshults Västgård" finnes en mosse "Rövkärret". Nödappet före detta kärr rinner mot norr och var mycket besökt i gammal tid enligt sageman N:o 3.

Botemedel mot "Fallensjuka" (Epilepsi) i
Gammal tid.

Enligt sagoberäkterskan N:o 13. Var "Fallensjuka" av 9 slag. 8 kunde bota, men om en havande kvinna var rädd för en fallande hjärna, så fanns inget bot för ett sådant barn. Obs! Symtomen framträdde alltid när personen hunnit den ålder av år motsvarande de veckor, i antal, som kvinnan burit på fostret. Märktes inget fölts man fyllt 40 år var man ur "Lyfären" hela det. Blev en kvinna rädd för slakk; skulle man skaffa första och sista bladdropparna av ett sådant djur, som skrämt den havande kvinnan och giva åt den sjukte. Om kvinnan blivit skrämd av t.ex sin man, som i gammal tid kunde hemkamma ruisig, så skulle mannen låta 3 droppar blod från sitt ringfinger och låta det droppa genom huvudets vigselring, samt giva det ovetande åt den sjukte.

Fanns den sjuktes doplinne kvar var det bra att bränna det på en jordfaststen norr om boningshuset och av askan giva den sjukte. I mycket svåra fall krävdes ännu efekt-

sorte!

livare medel, då den sjukke froddes rört av var-
ra besitt av en and ande. Sådana medel var f. ex.
av den jord, som prästen kastar på kistan då de
omnäfliga, men samma orden upphalas o.s.v. Oly! Vida-
re meddelanden i dessa vidskepelser allt för
vänjeligt att beskriva, må de lämnas åt gläns-
kra!!

Medel mot s. k. "Gastakramning."

I gammal tid frodde man att "Gastar" kramade
människorna enligt sagesman № 6. "Gastar" var an-
deväsen; som blev av människor, som mördat
och "Lagts å lön." Om en kvinna tog sitt barn å
daga och lade det å lön, så miste han lava, den
oskyldiga varclen, att det fick skrika och vä-
nas varje torsdagsmatt "Korsvägar;" så var han
efv uppkläck utau undgick straffet för mord. Sköt-
te man mot en "Gast" blev man sjuk, fick krå-
kas och varf äm i hela krappen. Men det gick
att bota. Man skölpte smält oly i en skål vatten
över den sjuktes huvud och gav hanam av
vattnet att dricka. När brämna krukmu-
der den sjuktes näsa var ett gott medel. Att
röka i huset med "Vippfjädrar" (en sorts fågelfjädrar)
befanns hjälpa. När laga salt i munnen och
spotta 3. gånger i elden as.v. "Ja, medlen ära
många" lyder ett gammalt folkläppryk. Krabblö
ovan realekerade lika effektiva, sam billiga,
då ära de sannerligen inte att förakta.

Meddelanden till

H. Herr Lektor Eric Elgqvist.

Var, Växjö.

Här var möjigt insånda svarer å Edra vordade frågor i
Eders senaste meddelande. Det var mycket uppmuntrande
för mig höra; allt Ni i föregående sändning kann impressa
och värde. Så tackar jag Edet mycket för löftet att Ni lovat
mig ett gott "Uppbeckningskamrar." Före jag ej fallig då
hade jag med möje skänkt det hela till min kärle "Krano-
bergare"; men nu är det som det är. Tiden är mycket bisker
för fattiga; och jag är mycket facksam för arbetet; ty det är
vänd!

min enda räddning fråc chenamis nöd. Så önskar jag
och hoppas, att Ni mätte finna något även i denna sänd-
ningen. Jag har gjort vad jag förmått för att finna svar
på Edra v. frågor, men givevis finnes något, som varken
jag eller mina sagermän hört antalas. Obs! Om så är att Ni
har mera arbete åt mig, så molltaget det med skötha
facksamhet. När Ni läst det insända; så var väntig sänd ett
svar på omgående! Obs! Obs! Att den höge Herrn fra "Lesselsa",
som den ande skreer haga, beryster Skatians föreståndaren
"Carl, Falukskräm, adr: Kråksmåla, Vara bergsrådet "Aschau". Glaa
har hört det från gamla. Fråkra Kråksmåla den 22/2 - 1932.

Med utmärkt Högaktning. Carl Wikins

KORTBREV

Till

Herr Lektor Eric Elgqvist,
Hov

Wärjö.

AVSÄNDARE:

NAMN: Carl; Wikius.
ADRESS: Färåkra ^{nr} 7 Gråksmåla.

Möycken pack för Edra vörda
meddelanden av den 24 dennes.
Det glädjer mig mycket höra,
att ~~st~~ vi finner värde i mina
uppteckningar. Jag skall; om jag
också skall haga matten till jälp;
skriva svar på Edra e. frågor, så
de ära Eder i handa, senast till
15 de stundande mars!

Furåkra ~~o~~ Kråksmala

den 2 9/2 ~1932.

Med utmärkt Högakning.

Carl Wiklund

Meddelande till

H. Herr Lektor Eric Elggvist;

How Växjö.

Här möjct insända svarer å Edra senaste eör-
dade frågor 24 sid: Folia jämför & berckningar, som med
det föregående rikgör fällhapa 112 sid: Dessa medde-
landenrgöra vad jag hinnit bidraga med i den pågå-
ende lärlingee. Att jag uppbercknat en del svar varom
Ni ej frågt beror på Edert v. utlämnde; att "Kronobergs
låns hembygdsförbund" fackamt motkazer berckningar i gammal
folktra. När Ni läst det senast insända bedes vänligem
att svar ge: angående, samt uppgift huru snart gransk-
ningsnämnden sätta utträder! Obs! År det så, att Ni,
i kommaude, finner värde i mina meddelanden; si
skär jag gärna till hjälp av z. orsaker. För det första ber-
ver jag hjälp en slant, och inte minst önskar jag, som
gammal "Kronobergare," bidraga och fråu glämska rädda
vad, som möjliges ännu kan räddas fråu gammal lid.

vönd.

Ols! Vid "Nordiska museets etnologiska undersöknings",
får jag arbeta efter vissa frågelistor. Mycket av gammal
folkprä och gamla bruk går förlorade. Ols! Jag
har länge tänkt göra en hel del uppsbeckningar
från gammal tid, men saknen är den, att mina
ekonomiska tillgångar är knappa. Om någon
förening ville bistå mig med ett blygsamt kon-
siderar, så kunde jag hellt vist ännu meddela gans-
ka mycket. Ols! Om några år vilar de gamla un-
der förvorna, och jag sympathiseras hellt med Edesk
vörda viklåkande, att Ni och övriga föreningar
är uppe i ^{le} hinnan, fy ungdomen känner inget
av det Ni önskar veta från gammal tid.

Furåka ^{nr} 10 Kräksmåla den 4/3 ~1932.

Med vänlig hälsning
Högakadrius

Carl Viking.